

Autor: Katarzyna Cieplińska-Olejek

Temat: Wojna z własnym narodem i koniec snu o wolności – stan wojenny we Wrocławiu

Scenariusz jest przeznaczony do realizacji w szkole ponadgimnazjalnej, na lekcji historii lub historii i społeczeństwa. Materiały wykorzystane w scenariuszu w większości znajdują się na wystawie *Wrocław 1945–2016* w Centrum Historii Zajezdnia. Lekcję można przeprowadzić w klasie w oparciu o materiały Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” lub jako lekcję muzealną z wykorzystaniem fragmentu wystawy poświęconej stanowi wojennemu.

Liczba uczniów: klasa

Czas trwania lekcji: 2 x 45 minut

Cele lekcji

Uczeń:

- omawia przyczyny i okoliczności wprowadzenia stanu wojennego w Polsce,
- zna podstawowe fakty związane z działalnością opozycji lat 80. we Wrocławiu,
- ocenia działalność władz, odnosząc się do koncepcji państwa prawa,
- charakteryzuje różnorodność postaw Polaków wobec polityki państwa w okresie stanu wojennego,
- rozumie i wyjaśnia pojęcie obywatelskiego nieposłuszeństwa,
- wykorzystuje materiały źródłowe do tworzenia narracji historycznej,
- analizuje teksty źródłowe, wskazując związki przyczynowo-skutkowe,

- analizuje i interpretuje materiały graficzne; zdjęcia, grafiki więzienne,
- interpretuje dokument filmowy.

Metody dydaktyczne

- rozmowa nauczająca,
- dyskusja na forum klasy,
- praca w grupach,
- burza mózgów,
- analiza tekstów źródłowych,
- analiza zdjęć, grafik więziennych i fragmentów filmu dokumentalnego.

Struktura lekcji

Część organizacyjna lekcji trwająca 5 minut:

- przedstawienie założeń merytorycznych zajęć,
- przekazanie materiałów pomocniczych,

Część I

Wprowadzenie: rozmowa nauczająca o sytuacji w Polsce na początku lat 80. – narodziny opozycji i wprowadzenie stanu wojennego, chronologia najważniejszych wydarzeń stanu wojennego w Polsce.

Praca w grupach:

- Nauczyciel odtwarza tekst przemówienia Wojciecha Jaruzelskiego o wprowadzeniu stanu wojennego (<https://www.youtube.com/watch?v=MRGMwv174Jw>, fragmenty: 1.00 – 2.55, 15.54 – 18.20)

Polecenia dla grup:

1. Na podstawie fragmentów przemówienia Wojciecha Jaruzelskiego wymień oficjalne przyczyny wprowadzenia stanu wojennego.
2. Na podstawie wiedzy własnej wyjaśnij rzeczywiste powody podjęcia takiej decyzji przez władze PRL-u.
3. Rozważ słuszność słów Wojciecha Jaruzelskiego: „...Polska jest krajem suwerennym...”.

Po upływie określonego czasu grupy prezentują efekty swojej pracy.

- Praca z tekstem źródłowym.

Nauczyciel wyjaśnia, że w trakcie ogłaszania stanu wojennego trwała sesja Sejmu oraz, że proklamacja Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego weszła w życie z dniem uchwalenia, a nie ogłoszenia.

Zadanie 1

Materiał pomocniczy: Konstytucja PRL z 22 lipca 1952 roku

W oparciu o fragmenty Konstytucji PRL i wiedzę własną, rozstrzygnij, czy wprowadzenie stanu wojennego było zgodne z prawem.

Rozdział 3

Naczelne organy władzy państwowej

Artykuł 26.

1. *W okresach między sesjami Sejmu Rada Państwa wydaje dekrety z mocą ustawy. Rada Państwa przedstawia dekrety Sejmowi na najbliższej sesji do zatwierdzenia.*
2. *Dekrety wydane przez Radę Państwa podpisują Przewodniczący Rady Państwa i jej Sekretarz. Ogłoszenie dekretu w Dzienniku Ustaw zarządza Przewodniczący Rady Państwa.*

Artykuł 27.

Rada Państwa sprawuje zwierzchni nadzór nad radami narodowymi. Szczegółowe uprawnienia Rady Państwa w tej dziedzinie określa ustawa.

Artykuł 28.

1. *Postanowienie o stanie wojny może być powzięte jedynie w razie dokonania zbrojnego napadu na Polską Rzeczpospolitą Ludową albo gdy z umów międzynarodowych wynika konieczność wspólnej obrony przeciwko agresji. Postanowienie takie uchwała Sejm, a gdy Sejm nie obraduje – Rada Państwa.*
2. *Rada Państwa może wprowadzić stan wojenny na części lub na całym terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, jeżeli wymaga tego wzgląd na obronność lub bezpieczeństwo państwa. Z tych samych powodów Rada Państwa może ogłosić częściową lub powszechną mobilizację.*

(...)

Po upływie określonego czasu grupy prezentują efekty swojej pracy.

Zadanie 2

Materiał pomocniczy: *Obwieszczenie o wprowadzeniu stanu wojennego* sygn. AZO – DF – 2006 [w:] <http://archiwum.zajezdnia.org/indexpro.php>

1. Na podstawie tekstu *Obwieszczenia o wprowadzeniu stanu wojennego* wymień prawa i wolności obywatelskie, które ograniczono od 13 grudnia 1981 roku.
2. Wyjaśnij, w jaki sposób władze uzasadniały wprowadzenie powyższych nakazów i zakazów.

Po upływie określonego czasu grupy prezentują efekty swojej pracy.

Część I

Nauczyciel charakteryzuje reakcje społeczeństwa na wprowadzenie stanu wojennego: strajki okupacyjne i akcje protestacyjne o największym natężeniu na Wybrzeżu, we Wrocławiu i na Górnym Śląsku. W odpowiedzi władze dokonywały, przy użyciu milicji i ZOMO oraz

oddziałów wojskowych, pacyfikacji strajkujących zakładów, aresztując liderów komitetów strajkowych. 16 grudnia oddziały ZOMO zaatakowały Kopalnię „Wujek”. Na czele Regionalnego Komitetu Strajkowego stanął szef dolnośląskiej „Solidarności” – Władysław Frasyniuk, któremu udało się uniknąć aresztowania w nocy z 12 na 13 grudnia. W wyniku ostrzału zginęło dziewięciu górników. 17 grudnia spacyfikowano ostatnie zakłady strajkujące we Wrocławiu.

Zadanie 1

Materiały pomocnicze:

- Zdjęcia: *Czołgi stojące wzdłuż ulicy Grabiszyńskiej naprzeciwko Bumar-Fadroma, 13 grudnia 1981 roku., Pacyfikacja siedziby wrocławskiej Solidarności przy ul. Mazowieckiej, 13 grudnia 1981 roku., Oddziały bojowe przy Elwro, blokujące dostęp do zakładu i przygotowane do pacyfikacji, 15 XII 1981 r., Czołg przed bramą Zakładów Archimedes, 14 grudnia 1981 roku,* [w:] *Wrocław 1945-2016, Centrum Historii Zajezdnia, Wrocław 2016, ss.255–258, s.268*
- tekst *Ofiary stanu wojennego* S. Ligarskiego, A. Jerie i *W imieniu PRL* S. Ligarskiego [w:] *Wrocław 1945–2016, Centrum Historii Zajezdnia, Wrocław 2016, ss. 258–259*
- Film *Solidarność: Jarosław Hyk*
[w:] <https://www.youtube.com/watch?v=4yewJ8xCnQ8>

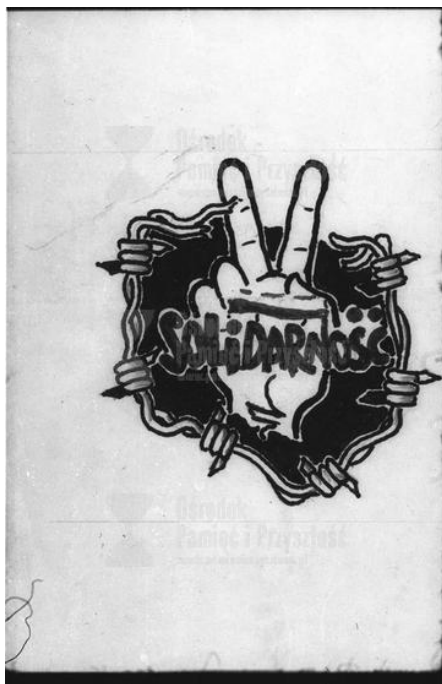
W oparciu o zdjęcia, film i fragmenty tekstów przedstaw metody pacyfikacji społeczeństwa polskiego w czasie stanu wojennego.

Po upływie określonego czasu grupy prezentują efekty swojej pracy.

Zadanie 2

Materiały pomocnicze:

- Zdjęcia: *Manifestacja Solidarności podczas pochodu pierwszomajowego, 1 V 1983; 13 VI 1982, Wrocław, ul. Pereca; Napis wykonany przez działaczy Solidarności Walczącej; Akcja protestacyjna w obronie Marka Krukowskiego, członka WiP, relegowanego z Akademii Medycznej, 17 III 1987 r.* [w:] *Wrocław 1945–2016, Centrum Historii Zajezdnia, Wrocław 2016, ss. 270–273*
- Film *Stan wojenny – starcia z milicją i ZOMO na ulicach Wrocławia – Retro TVP Wrocław* [w:] <https://www.youtube.com/watch?v=7si5Dphr8co>
 1. W oparciu o zdjęcia, zaprezentowane filmy i wiedzę własną scharakteryzuj postawy społeczeństwa polskiego wobec władz w okresie stanu wojennego.
 2. Wyjaśnij symbolikę poniższej grafiki więziennej:

Grafika więzienna

Po upływie określonego czasu grupy prezentują efekty swojej pracy.

Materiały dydaktyczne

1. *Wrocław 1945–2016*, Centrum Historii Zajezdnia, Wrocław 2016
2. Film *Stan wojenny – starcia z milicją i ZOMO na ulicach Wrocławia – Retro TVP Wrocław* [w:] <https://www.youtube.com/watch?v=7si5Dphr8co>
- 3. Film *Solidarność: Jarosław Hyk*
[w:] <https://www.youtube.com/watch?v=4yewJ8xCnQ8>
- Konstytucja PRL z 22 lipca 1952 roku
- *Obwieszczenie o wprowadzeniu stanu wojennego* syg. AZO – DF – 2006 [w:] <http://archiwum.zajezdnia.org/indexpro.php>
- Grafika więzienna: syg. FDEM – 3037 [w:] <http://archiwum.zajezdnia.org/indexpro.php>
- Grafika więzienna: syg. FDEM – 3052 [w:] <http://archiwum.zajezdnia.org/indexpro.php>

Proponowana praca domowa

Wyjaśnij symbolikę grafiki więziennej z okresu stanu wojennego.

Grafika więzienna: syg. FDEM – 3052 [w:] <http://archiwum.zajezdnia.org/indexpro.php>